

TAALEIS IKK IN DE KINDEROPVANG STAND VAN ZAKEN IMPLEMENTATIE

KLANT

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid | directie
Kinderopvang

**KENMERK
AUTEUR(S)
DATUM
VERSIE**

MB/sb/3662
Michiel Blom, Vince Rijnberg en Lisa Geerts
3 november 2023
1.0

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Achtergrond en aanleiding onderzoek	3
1.2	Doelstelling onderzoek	3
1.3	Onderzoeksaanpak	3
1.4	Leeswijzer	5
2	Wat houdt de taaleis IKK in?	6
2.1	Wat vereist de taaleis IKK?	6
2.2	Hoe kan het taalniveau 3F worden aangetoond?	6
2.3	Toetsing via het centraal examen en het instellingsexamen	8
3	Stand van zaken implementatie	9
3.1	Kinderopvangorganisaties en pedagogisch medewerkers	9
3.2	Roc's en studenten	12
4	Bevorderende en belemmerende factoren bij de implementatie	16
4.1	Kinderopvangorganisaties	16
4.2	Roc's	19
5	Conclusies en aanbevelingen	21
5.1	Conclusies: stand van zaken implementatie taaleis IKK	21
5.2	Conclusies: belemmerende en bevorderende factoren bij implementatie van de taaleis IKK	22
5.3	Aanbevelingen: Welke oplossingen voor geïdentificeerde knelpunten zijn voorhanden?	23
A.	Overzicht gesprekspartners	25

1 Inleiding

1.1 Achtergrond en aanleiding onderzoek

In de afgelopen decennia is het Nederlandse beleid ten opzichte van de kinderopvang sterk veranderd. Waar de focus tot begin deze eeuw voornamelijk lag op de vergroting van de kinderopvangcapaciteit is de laatste jaren juist de kwaliteit van de kinderopvang een prominenter onderwerp van maatschappelijke discussie en beleid geworden. Een belangrijke wet waarin de grondslag voor kwaliteitseisen is vastgelegd is de Wet kinderopvang uit 2005. De kwaliteitseisen zelf zijn opgenomen in het Besluit kwaliteit kinderopvang en peuterspeelzalen. Op basis hiervan zijn kunnen opleidingseisen voor personeel worden opgesteld die gemeenten via de Gemeentelijke Gezondheidsdiensten (GGD) handhaven.

De meest recente opleidingseisen die de kwaliteit van de kinderopvang betreffen, staan in de [Wet Innovatie en Kwaliteit Kinderopvang \(IKK\)](#) uit 2017. Deze wetswijziging voert wijzigingen door in de Wet kinderopvang op het gebied van: (1) de ontwikkeling van het kind, (2) veiligheid en gezondheid, (3) vaste gezichten en groepen op de opvang en (4) opleiding en ondersteuning van de medewerkers. De meeste maatregelen zijn ingegaan in 2018 en 2019. Voor een aantal maatregelen gold een langere invoeringstermijn, waaronder de taaleis IKK. De invoering van de taaleis IKK heeft als doel een stimulerende en verrijkende taalomgeving voor kinderen te waarborgen. De Wet IKK verplicht daartoe alle pedagogisch medewerkers in de kinderopvang te beschikken over taalniveau 3F voor mondelinge taalvaardigheid. Ook is 3F als beroepseis opgenomen in het kwalificatiedossier van de mbo-3- en mbo-4-opleidingen die kwalificeren voor het beroep pedagogisch medewerker.

De taaleis¹ zou per 2023 in werking treden, maar de invoering is in 2021 uitgesteld naar 1 januari 2025. Hoewel de taaleis dus nog niet van kracht is, worden pedagogisch medewerkers wel al voorbereid (opgeleid en getoetst) om ervoor te zorgen dat zij op 1 januari 2025 aantoonbaar beschikken over het benodigde taalniveau. SZW ontvangt uiteenlopende signalen over de taaleis en hoe deze in de praktijk wordt ervaren. Met dit onderzoek wil SZW de stand van zaken met betrekking tot de implementatie van de taaleis goed onderbouwd in kaart brengen.

1.2 Doelstelling onderzoek

De doelstelling van het onderzoek is om de [stand van zaken met betrekking tot de implementatie](#) van de taaleis in kaart te brengen, wat de effecten van de taaleis in de praktijk zijn en welke factoren de slagingskansen voor de taaleis bevorderen dan wel belemmeren. Het onderzoek moet inzicht opleveren in eventuele knelpunten die zich voordoen bij de implementatie van de taaleis, zodat hiervoor waar nodig en gewenst tijdig oplossingen gevonden kunnen worden. Om die reden vindt het onderzoek nu reeds plaats, een à anderhalf jaar voor de inwerkingtreding per 1 januari 2025. Het is geen onderzoek naar nut en noodzaak van de taaleis als zodanig, maar naar de implementatie ervan.

1.3 Onderzoeksaanpak

Dit bevindingen van dit onderzoek zijn gebaseerd op een documentstudie, het voeren van verkennende gesprekken, een data-analyse op basis van enquêtes onder kinderopvangorganisaties en regionale opleidingscentra (roc's), en kwalitatieve interviews met betrokken partijen.

¹ Wanneer we in dit rapport de 'taaleis' benoemen, dan wordt daarmee de taaleis IKK bedoeld, tenzij anders gespecificeerd

1.3.1 Documentstudie en verkennende gesprekken

Met een documentstudie hebben wij in kaart gebracht wat de taaleis inhoudt en welke veranderingen deze betekent voor de kinderopvangsector en het middelbaar beroepsonderwijs (mbo). Daarnaast hebben wij zes verkennende gesprekken gevoerd met: Brancheorganisatie Kinderopvang (BK), Branchevereniging Maatschappelijk Kinderopvang (BMK), de Branchevereniging Ondernemers Kinderopvang (BVOK), de beroepsvereniging Pedagogische Professionals in de Kinderopvang (PPINK), de MBO Raad en het Christelijk Nationaal Vakverbond (CNV). Via deze gesprekken kregen wij een goed eerste beeld van hoe de taaleis zich ontvouwt binnen de kinderopvangsector en het onderwijs.

1.3.2 Enquêtes onder kinderopvangorganisaties en roc's brengen de stand van zaken (cijfermatig) in beeld

Om inzichtelijk te krijgen hoe ver kinderopvangorganisaties en roc's zijn gevorderd met de implementatie van de taaleis, hebben wij een enquête onder kinderopvangorganisaties en een enquête onder roc's uitgezet. De enquête is door de BK, de BMK, de BVOK, PPINK en KinderopvangTotaal uitgezet onder hun leden en/of gedeeld via hun website. De enquête onder roc's is verspreid door de MBO Raad. In totaal hebben 111 kinderopvangorganisaties en 11 roc's de enquêtes ingevuld.

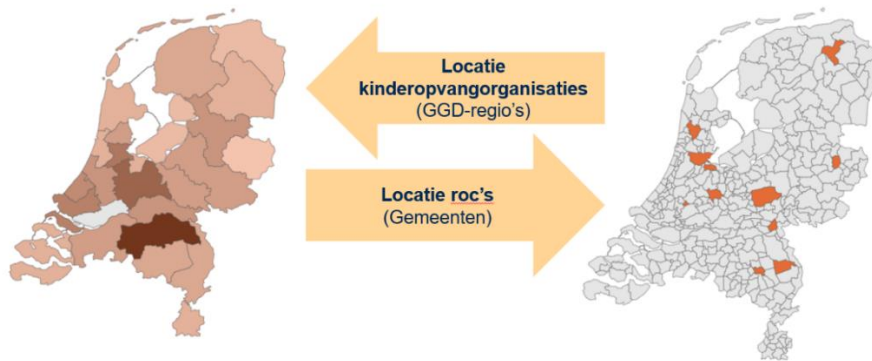
De resultaten van de enquête onder kinderopvangorganisaties zijn representatief in termen van responsaantal, omvang van de organisaties en geografische spreiding. Bij deze 111 kinderopvangorganisaties werken in totaal 20.964 pedagogisch medewerkers, oftewel 18% van het totaal aantal pedagogisch medewerkers in Nederland.² Onder de respondenten bevinden zich 63 kleine (minder dan 40 pedagogisch medewerkers in dienst) en 48 grote kinderopvangorganisaties.³ Overall zien we onder respondenten wel een oververtegenwoordiging van kinderopvangorganisaties in zeer sterk stedelijke gemeenten. De geografische spreiding van respondenten op basis van GGD-regio staat in figuur 1.

Van de in totaal 40 roc's in Nederland die de opleiding pedagogisch medewerker aanbieden, hebben 11 roc-locaties de enquête ingevuld (in één geval ging dit om twee locaties van eenzelfde roc). Met deze respondenten realiseren we een goed bereik qua studentenaantallen. In totaal kijken we naar 531 studenten op het mbo-3 en 661 studenten op het mbo-4 die in studiejaar 2022/2023 getoetst zijn op de taaleis IKK. Naar schatting gaat dit in verhouding om 22% van het totaal aantal afstuderende studenten pedagogisch medewerker in Nederland.⁴ In figuur 1 staat de geografische spreiding van respondenten weergegeven, waaronder twee gemeenten uit de G4 (Amsterdam en Utrecht).

² Op basis van de 117.900 pedagogisch medewerkers die in het 3^e kwartaal van 2022 werkzaam waren in Nederland ([CBS](#))

³ Classificatie is toegepast op suggestie van de BK.

⁴ In 2022 studeerden er naar schatting 5.500 studenten af van de opleidingen Pedagogisch Medewerker ([Kinderopvang Werkt](#))

Figuur 1. Geografische spreiding van enquêterespondenten. In de linker figuur betekent meer kleurverzadiging een groter aantal respondenten in die regio. Los van de GGD-regio *Dienst Gezondheid & Jeugd ZHZ* (0 respondenten), varieert het aantal respondenten per regio tussen de 1 en 16

1.3.3 *Kwalitatieve evaluatiemethoden bieden basis voor onderbouwde conclusies*

Voor dit onderzoek hebben we interviews gehouden om de enquêteresultaten te duiden en inzicht te krijgen in de minder goed kwantificeerbare effecten en gevolgen van de taaleis IKK. In totaal hebben wij 35 verdiepende, semigestructureerde interviews gevoerd. Aan de kant van de kinderopvang hebben we gesproken met 10 hr-managers, beleidsmedewerkers pedagogiek & kwaliteit en/of directeurs van kinderopvangorganisaties, en met 8 pedagogisch medewerkers. Aan de kant van het mbo hebben we 9 interviews met docenten of afdelingsmanagers gevoerd en 6 interviews met studenten van opleidingen die kwalificeren voor het beroep pedagogisch medewerker.⁵ Daarnaast hebben we 3 interviews gevoerd met examenleveranciers. De gesprekken met de managers en medewerkers van de kinderopvang en de examenleveranciers vonden digitaal plaats. De gesprekken met de docenten en studenten vonden deels fysiek en deels digitaal plaats. Een overzicht van de kenmerken van alle gesprekspartners staat in bijlage A. We bedanken alle respondenten hartelijk voor hun welwillende deelname aan dit onderzoek.

1.4 Leeswijzer

Het vervolg van dit rapport is als volgt opgebouwd:

- a. Hoofdstuk 2 beschrijft wat de taaleis IKK inhoudt en wat pedagogisch medewerkers en studenten moeten kunnen doen om aan de taaleis te voldoen;
- b. Hoofdstuk 3 geeft een cijfermatige weergave van de stand van zaken van de implementatie van de taaleis IKK in de kinderopvangsector en de taaleis 3F binnen het mbo;
- c. Hoofdstuk 4 beschrijft wat de belemmerende en bevorderende factoren zijn bij het voldoen aan de taaleis IKK;
- d. Hoofdstuk 5 bevat onze conclusies en aanbevelingen.

⁵ Ons streven was om een grotere groep studenten te spreken gedurende dit onderzoek, maar deze doelgroep bleek (via roc's en docenten) lastig bereikbaar. Om toch het studentenperspectief voldoende mee te nemen, hebben we uiteindelijk meer docenten geïnterviewd dan initieel beoogd.

2 Wat houdt de taaleis IKK in?

Dit hoofdstuk beschrijft tot welke veranderingen de taaleis IKK in de kinderopvangsector en het middelbaar beroepsonderwijs heeft geleid. Eerst gaan we in op wat de taaleis IKK precies inhoudt. Daarna beschrijven we hoe pedagogisch medewerkers en studenten aan de beroepsopleidingen die kwalificeren tot pedagogisch medewerker aan kunnen tonen dat zij over taalniveau 3F beschikken. Tot slot leggen we uit welke examens pedagogisch medewerkers en studenten kunnen maken om aan taalniveau 3F te voldoen.

2.1 Wat vereist de taaleis IKK?

In 2010 zijn referentieniveaus voor de Nederlandse taal en rekenen vastgelegd in de Wet Referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen. Voor taal zijn vier fundamentele (F) niveaus beschreven, in opklimmende moeilijkheidsgraad: 1F, 2F, 3F en 4F. De F-niveaus gelden voornamelijk voor medewerkers die hun beroepskwalificatie in Nederland hebben behaald. De Wet IKK stelt dat pedagogisch medewerkers in de kinderopvang vanaf 1 januari 2025 minimaal over het taalniveau 3F moeten beschikken voor de mondelinge taalvaardigheid. Dit bestaat uit drie deelvaardigheden: Spreken, Gesprekken voeren en Luisteren. Met een bewijsstuk van taalniveau B2 (Europees Referentiekader voor Talen) voldoet een pedagogisch medewerker ook aan de taaleis IKK. Als een pedagogisch medewerker op 1 januari 2025 geen diploma of certificaat heeft van het vereiste niveau 3F/B2 (of hoger), dan mag deze persoon niet langer als pedagogisch medewerker in de kinderopvang werken.

Naast de taaleis IKK bestaat er een aparte taaleis VE voor pedagogisch medewerkers die (ook) in de voorschoolse educatie (VE) werken. De taaleis VE vereist boven op de Mondeling taalvaardigheid een aantoonbaar niveau 3F voor de deelvaardigheid Lezen. Pedagogisch medewerkers die voldoen aan de taaleis VE voldoen daarmee ook automatisch aan de taaleis IKK, maar andersom geldt dit niet. De taaleis VE valt buiten de scope van dit onderzoek.

2.2 Hoe kan het taalniveau 3F worden aangetoond?

De regels waarmee pedagogisch medewerkers kunnen aantonen dat zij aan de taaleis voldoen, zijn opgenomen in de Cao Kinderopvang. Voor pedagogisch medewerkers die vóór 1 januari 2025 al in dienst zijn bij een kinderopvangorganisatie en op die dag volgens de huidige aantoonbaarheidseisen aan de taaleis voldoen, geldt een overgangsregeling waarmee zij ook na 1 januari 2025 aan de taaleis voldoen, ook als zij van werkgever wisselen. Zij voldoen aan de aantoonbaarheidseis met een diploma van een havo-, vbo-, vwo-, mbo-4, associate degree, hbo- of universitaire opleiding. Volgens de huidige eisen wordt niet aan de taaleis voldaan met een mbo-3 of een buitenlands diploma. Deze groep moet schriftelijk kunnen aantonen dat de mondelinge taalvaardigheid op niveau 3F of hoger ligt. Dit kan met: (1) een certificaat van taaltoets(en), cijferlijst of andere bijlage bij het diploma; (2) schriftelijk bewijs van het behalen van mbo-keuzedeel 'Nederlands 3F' of (3) van mbo-keuzedeel 'Nederlands 4F'; of (4) schriftelijk bewijs van behalen van het centraal examen Nederlands op niveau 3F of 4F. Hoewel de wettelijke taaleis nog niet in werking is getreden, worden kinderopvangmedewerkers die buiten de overgangsregeling vallen (hoofdzakelijk pedagogisch medewerkers met een mbo-3 of buitenlands diploma's) al wel opgeleid en getoetst om ervoor te zorgen dat zij over bewijsstukken bezitten waarmee zij kunnen aantonen dat zij voldoen aan taalniveau 3F.

Per 1 januari 2025 vallen een aantal diploma's af als geldig bewijsstuk voor taalniveau 3F wanneer deze zijn afgegeven na 1 januari 2025. Dat zijn de volgende diploma's: havo, vbo en mbo-4. Een vwo-diploma blijft wel voldoen. Omdat de taaleis IKK vanaf 1 januari 2025 een wettelijke eis is om te kunnen werken in de kinderopvangsector, heeft het mbo dit niveau als beroepseis opgenomen in de kwalificatiedossiers van de opleidingen mbo-3 en mbo-4 die kwalificeren voor het beroep pedagogisch medewerker.⁶ Als onderdeel van het opnemen van de taaleis als beroepseis in het

⁶ Op de [website](#) van Kinderopvang Werkt is een diplomacheck te vinden die controleert of het diploma kwalificeert voor het werken in de dagopvang, peuteropvang en buitenschoolse opvang van de kinderopvang.

kwificatiedossier zijn minimale cijfers vastgesteld waarmee studenten moeten slagen voor de mondelinge taalvaardigheid op niveau 3F. Voor de deelvaardigheden Spreken, Gesprekken voeren en Luisteren tezamen moet het gemiddelde een 5,5 of hoger zijn en voor elke deelvaardigheid afzonderlijk moet minimaal een 5,0 behaald zijn.⁷

Deze eisen aan de diplomacijfers gaan ook gelden voor pedagogisch medewerkers die willen aantonen dat zij voldoen aan niveau 3F op of na 1 januari 2025. Nu is het nog zo dat een bewijsstuk van niveau 3F zonder specifiek vermelde deelvaardigheden voldoende is om ervoor te zorgen dat een pedagogisch medewerker onder de overgangsregeling valt, mits deze vóór 1 januari 2025 is afgegeven. Diezelfde persoon moet - met een diploma afgegeven op of na 1 januari 2025 - aantonen dat gemiddeld minimaal een 5.5 is behaald voor 3F en dat de deelvaardigheden voor de mondelinge taalvaardigheid zijn behaald met minimaal een 5.0.

Verder moeten mbo-3-studenten die vanaf 1 augustus 2019 zijn begonnen met hun studie en mbo-4-studenten die vanaf 1 augustus 2021 zijn begonnen voldoen aan de 3F-vereiste voor de mondelinge deelvaardigheid om hun diploma te kunnen behalen. Voor niveau mbo-3 betekent de taaleis een algemene verhoging ten opzichte van het voorgaande niveau 2F. Studenten op niveau mbo-4 kregen het vak Nederlands daarentegen al op niveau 3F. Voor hen betekent de taaleis dus enkel dat zij nu voor de mondelinge taalvaardigheid gemiddeld een 5.5 moeten halen, en voor elke deelvaardigheid afzonderlijk minimaal een 5.0. Onderstaande tabel vat de aantoonbaarheidseisen tot en vanaf 1 januari 2025 samen.

Aantoonbaarheidseisen tot 1 januari 2025	Aantoonbaarheidseisen vanaf 1 januari 2025
Diploma van: havo, vhbo, vwo, mbo-4, associate degree, hbo/wo-bachelor, hbo/wo- master voor bewijsstukken met een afgifte datum tot en met 31 december 2024	Diploma van: vwo, associate degree, hbo/wo-bachelor, hbo/wo-master voor bewijsstukken met een afgifte datum vanaf 1 januari 2025
Mbo-4 uit Aruba, BES-eilanden, Curaçao, Sint-Maarten, Suriname en Vlaanderen	Diploma mbo-3 pedagogisch medewerker vanaf startjaar 2019-2020
Schriftelijk bewijs van een taaltoets, cijferlijst of andere bijlage bij het diploma dat niveau 3F/B2 aantoont	Diploma mbo-4 pedagogisch medewerker vanaf startjaar 2021-2022
Schriftelijk bewijs van behalen mbo-keuzedeel Nederlands 3F of 4F	Diploma pedagogisch medewerker mbo-3 of mbo-4 vanaf uitstroomjaar 2014-2015 met bewijs van behalen keuzedeel Nederlands 3F met gemiddeld een voldoende voor de deelvaardigheden en voor elke deelvaardigheid afzonderlijk minimaal een 5,0
Schriftelijk bewijs van behalen van het centraal examen Nederlands op niveau 3F of 4F	Diploma mbo-3 met bewijs van behalen keuzedeel Nederlands 3F met gemiddeld een voldoende voor de deelvaardigheden en voor elke deelvaardigheid afzonderlijk minimaal een 5,0
Certificaat/diploma van het Staatsexamen Nt2 Programma II	Certificaat van beroepsgerichte taaltoetsen voor de deelvaardigheden met gemiddeld een voldoende en voor elke deelvaardigheid afzonderlijk minimaal een 5,0
Certificaat van behaalde toets(en) op B2/3F niveau of hoger	Certificaat/diploma Staatsexamen Nt2 Programma II vanaf 2001
Certificaat van behaalde toets(en) mondelinge vaardigheid B2/3F niveau of hoger	
Een Nederlands diploma of bewijs dat 3F/B2 niveau of hoger aantoont	

Tabel 1. Aantoonbaarheidseisen taaleis tot én vanaf 1 januari 2025

⁷ [Kwalificatiedossier Pedagogisch Werk](#).

2.3 Toetsing via het centraal examen en het instellingsexamen

Er zijn twee vormen van examens die de studenten aan de beroepsopleidingen tot pedagogisch medewerker kunnen maken: het **centraal examen** en het **instellingsexamen**. De deelvaardigheden Spreken en Gesprekken voeren worden zowel generiek als voor de taaleis IKK altijd geëxamineerd met een instellingsexamen. Het centraal examen wordt gebruikt om generiek Lezen en Luisteren te toetsen in heel het mbo. Op mbo-3 is dit generiek op niveau 2F; op mbo-4 op 3F. Het centraal examen wordt gemaakt door Cito in opdracht van het College voor Toetsen en Examens (CvTE). Het centraal examen wordt digitaal afgenomen, duurt 120 minuten en is voor alle studenten in Nederland hetzelfde, ongeacht de opleiding die zij volgen. De instellingsexamens worden door scholen opgesteld of ingekocht bij een examenleverancier. Voor 3F-toetsen kan dat bij Bureau ICE, Mr. Dutch of Exallent. De regels voor instellingsexamens zijn te vinden in het Onderwijs- en Examenreglement van de specifieke opleiding waar de examens worden afgenomen. Ook moeten de instellingsexamens voldoen aan de kwaliteitseisen van de Inspectie van het Onderwijs. De instellingsexamens zijn (zo goed als altijd) beroepsgericht, zodat scholen efficiënt kunnen examineren en de toets aansluit bij de opleiding en leefwereld van de studenten. Het centraal examen is niet beroepsgericht, omdat dit door het hele mbo (alle opleidingen) wordt gebruikt om Nederlands generiek te toetsen.

Het taalniveau voor **studenten** op **mbo-3** opleidingen is in het algemeen 2F. De taaleis IKK verhoogt dit naar niveau 3F voor studenten die een opleiding volgen die kwalificeert tot pedagogisch medewerker. Studenten kunnen het centraal examen, waarin de lees- en luistervaardigheid wordt getoetst, op beide niveaus afleggen. Wanneer een student het centraal examen op niveau 2F behaalt, kan diegene vervolgens instellingsexamens maken om aan te tonen dat de Mondelinge taalvaardigheid op 3F is. Wanneer een student het centraal examen op niveau 3F behaalt, kan diegene vervolgens de instellingsexamens voor Gesprekken voeren en Spreken maken om te voldoen aan de taaleis. In de enquête blijkt de norm onder roc's dat studenten altijd eerst het centraal examen maken voor het onderdeel Luisteren, voordat eventueel kan worden overgegaan tot het maken van het instellingsexamen Luisteren.

Vanaf uitstroomjaar 2014-2015 is taalniveau 3F voor **studenten** van elke **mbo-4** opleiding een generiek examenonderdeel geworden. Sindsdien leggen studenten een centraal examen af waarin de lees- en luistervaardigheid worden getoetst. Deze toets kan dienen als bewijs voor de deelvaardigheid Luisteren van de taaleis IKK, als er minstens een 5.0 is behaald. Is dit niet het geval dan kan het cijfer voor het centraal examen wel voldoende zijn voor de generieke slaag-/zakregeling. Voor de taaleis IKK kan de deelvaardigheid Luisteren dan ook getoetst worden via een instellingsexamen. Aanvullend moet een student instellingsexamens maken voor de deelvaardigheden Spreken en Gesprekken voeren, waarmee kan worden aangetoond dat de student aan alle deelvaardigheden voldoet vanuit de taaleis IKK.

Pedagogisch medewerkers kunnen hun mondelinge taalvaardigheid op niveau 3F aantonen via het behalen van het instellingsexamen voor alle drie de mondelinge taalvaardigheden. Deze worden zelfstandig (via de werkgever) of via een externe opleider ingekocht en ingepland.

3 Stand van zaken implementatie

In dit hoofdstuk geven we een (voornamelijk) cijfermatig overzicht van de stand van zaken van de implementatie van de taaleis IKK in de kinderopvangsector en de taaleis 3F binnen het mbo. We gaan eerst in op de stand van zaken bij kinderopvangorganisaties en pedagogisch medewerkers (paragraaf 3.1) en daarna op de roc's en hun studenten (paragraaf 3.2).

3.1 Kinderopvangorganisaties en pedagogisch medewerkers

3.1.1 Pedagogisch medewerkers zijn goed op weg, maar er moet nog een slag gemaakt worden

Het **overgrote deel** van de pedagogisch medewerkers in Nederland **voldoet** aan de taaleis IKK. Van de bijna 21.000 pedagogisch medewerkers die bereikt zijn via de enquête, voldoet op dit moment 79% aan de taaleis IKK. Van deze groep heeft 32% taaltoetsen moeten maken om hun kwalificatie te behalen - de rest voldeed al aan de taaleis IKK op basis van hun diploma. Dit positieve geluid komt eveneens naar voren in interviews met kinderopvangorganisaties. De meeste pedagogisch medewerkers voldoen al aan de taaleis IKK en over de groep die nog niet voldoet maakten de meeste van onze gesprekspartners zich niet veel zorgen.

Desalniettemin is er een **niet-verwaarloosbare groep** pedagogisch medewerkers die op dit moment nog **niet voldoet** aan de taaleis IKK. Op basis van de enquêteresultaten gaat dit om 16% van de pedagogisch medewerkers in Nederland. Van deze groep is 20% al hard bezig met de taaleis IKK (met gemiddeld 2,7 toetspogingen). De andere 80% is nog niet eerder getoetst op de taaleis IKK.

Figuur 2. Cijfermatige stand van zaken kinderopvangorganisaties op basis van de enquête. Peildatum: 29 september 2023. We hebben geen beeld van de spreiding van het aantal toetspogingen per persoon, omdat we deze variabele op organisatieniveau hebben uitgevraagd

Naast de pedagogisch medewerkers die wel en niet voldoen aan de taaleis IKK, zijn er ook nog pedagogisch medewerkers waarvan momenteel **onbekend** is of zij voldoen aan de taaleis IKK. Dit komt doordat sommige kinderopvangorganisaties nog niet zijn begonnen of nog niet klaar zijn met de inventarisatie binnen hun personeelsbestand. Afgaand op de enquête gaat dit om 5% van alle pedagogisch medewerkers. In de interviews komt naar voren dat deze inventarisatie voor kinderopvangorganisaties een **tijdsintensief** proces is (geweest), doordat diploma's en certificaten handmatig worden gecontroleerd op de taaleis IKK-kwalificatie. Daarbij sluiten de eisen vanuit de GGD niet altijd aan op de vorm van diploma's, zeker wanneer deze al wat ouder zijn.

Uit deze cijfers komt het beeld naar voren dat de kinderopvangsector goed op weg is met de implementatie van de taaleis IKK. Tegelijkertijd is **2024 een belangrijk jaar** waarin een substantiële groep pedagogisch medewerkers hun kwalificatie nog moet behalen. Aangezien het overgrote deel van deze pedagogisch medewerkers nog niet is begonnen met toetsing, is het lastig inschatten voor hoeveel van hen de taaleis IKK een obstakel zal vormen. Wel zal het naar verwachting steeds vaker gaan om medewerkers die relatief meer moeite hebben met het behalen van hun kwalificatie en gemiddeld meer toetspogingen nodig hebben.

3.1.2 De grootste slag moet nog gemaakt worden in zeer stedelijke gemeenten

Uit de enquêteresultaten komt het beeld naar voren dat kinderopvangorganisaties in zeer stedelijke gebieden relatief meer pedagogisch medewerkers in dienst hebben die nog *niet* voldoen aan de taaleis IKK (tabel 2).⁸ Tegelijkertijd blijkt uit de cijfers geen eenduidige (lineair) verband tussen de mate van stedelijkheid en het aandeel pedagogisch medewerkers die voldoen aan de taaleis IKK. Slechts een deel van de respondenten (77) kon de locatie van hun organisatie herleiden tot één gemeente.

Mate van stedelijkheid	Percentage pedagogisch medewerkers die voldoen aan de taaleis IKK	Aantal respondenten
Zeer sterk stedelijk	61%	24 (31%)
Sterk stedelijk	71%	21 (27%)
Matig stedelijk	82%	15 (20%)
Weinig stedelijk	82%	14 (18%)
Niet stedelijk	73%	3 (4%)

Tabel 2. Stedelijkheid van gemeenten en het percentage pedagogisch medewerkers die voldoen aan de taaleis IKK

3.1.3 De deelvaardigheid Luisteren vormt de grootste uitdaging

Pedagogisch medewerkers hebben gemiddeld genomen de **meeste moeite** met de deelvaardigheid **Luisteren**. 23% van de respondenten in de enquête onder kinderopvangorganisaties geeft aan dat Luisteren het onderdeel is waar pedagogisch medewerkers hoofdzakelijk op zakken (tegenover 6% - 7% voor de deelvaardigheden Spreken en Gesprekken voeren). Een examenleverancier geeft aan dat de meeste fouten worden gemaakt binnen de categorie *interpreteren*.⁹ In de interviews met kinderopvangorganisaties en pedagogisch medewerkers wordt de deelvaardigheid Luisteren daarentegen niet vaak benoemd als een expliciet struikelblok. Hier wordt veelal het onderdeel Lezen aangehaald, maar deze heeft geen betrekking op de taaleis IKK (wel op de VE-eisen).

Kortom: op de deelvaardigheid Luisteren wordt gemiddeld slechter gescoord dan op de vaardigheden Spreken en Gesprekken voeren. Dit beeld wordt bevestigd door twee examenleveranciers in een interview. Tegelijkertijd leggen kinderopvangorganisaties en pedagogisch medewerkers in interviews hier niet sterk de nadruk op; het onderdeel Luisteren is kennelijk bij hen niet *on top of mind* als een significant struikelblok.

3.1.4 Een fors gedeelte van kinderopvangorganisaties biedt (nog) geen ondersteuning

In de enquête vroegen we kinderopvangorganisaties of zij ondersteuning bieden aan medewerkers die nog niet voldoen aan de taaleis IKK en, zo ja, in welke vorm. Hieruit blijkt dat een meerderheid (59%) van de kinderopvangorganisaties **ondersteuning biedt** aan medewerkers, voornamelijk in de vorm van het inplannen van toetsen en het faciliteren van externe trainingen. Externe trainingen worden ingekocht bij commerciële partijen of roc's. Tegelijkertijd biedt 41% van

⁸ Het CBS categoriseert Nederlandse gemeenten op basis van stedelijkheid (CBS).

⁹ Iedere deelvaardigheid bestaat op zijn beurt weer uit vier categorieën: begrijpen, interpreteren, evalueren en samenvatten.

de kinderopvangorganisaties tot op heden (nog) geen ondersteuning aan medewerkers. Een deel daarvan is dit wel van plan (zie figuur 3).

Figuur 3. De ondersteuning vanuit kinderopvangorganisaties richting pedagogisch medewerkers

Kinderopvangorganisaties noemen verschillende redenen voor het niet bieden van ondersteuning. De drie meest voorkomende redenen zijn dat het volgens hen de verantwoordelijkheid is van de medewerker (53%), dat de ondersteuning niet geboden kan worden (29%) en dat medewerkers de ondersteuning niet nodig hebben (24%). In de interviews gaven meerdere kinderopvangorganisaties aan dat het bieden van ondersteuning kostbaar is. Een organisatie gaf in een interview aan dat andere trainingen en cursussen voor medewerkers nu moeten wijken om taaltrainingen te bekostigen.

Omerekend gaat het om 3,5% van de pedagogisch medewerkers in onze enquête die geen ondersteuning krijgen en zullen krijgen van hun werkgever. Dit percentage ligt een stuk lager dan de 15% uit figuur 3: het zijn dus veelal kleinere kinderopvangorganisaties die geen ondersteuning (willen) bieden. 56% van de respondenten die geen ondersteuning biedt en dit niet van plan is, heeft minder dan 22 pedagogisch medewerkers in dienst. Andersom zien we dat de groep kinderopvangorganisaties die op dit moment wel ondersteuning biedt (59%), 72% van alle pedagogisch medewerkers omvat. Dit zijn dus vaak de grotere kinderopvangorganisaties.

3.1.5 De pedagogisch medewerker die het naar verwachting niet gaat halen behoeft aandacht

Naar de toekomst kijkend lijkt het onvermijdelijk dat op 1 januari 2025 een groep pedagogisch medewerkers nog niet zal voldoen aan de taaleis IKK. Zoals aangegeven in figuur 2 verwacht bijna de helft van de kinderopvangorganisaties in de enquête (46%) dat niet al hun medewerkers op tijd zullen voldoen aan de taaleis IKK. Het aantal kinderopvangorganisaties dat op 1 januari 2025 te maken zal hebben met een of meerdere niet-gekwalificeerde medewerkers is daarmee naar verwachting groot. Naar schatting van respondenten gaat het in totaal om 1,6% (341) van alle pedagogisch medewerkers die werkzaam zijn bij een kinderopvangorganisatie die heeft deelgenomen aan de enquête. Dat lijkt wellicht relatief weinig, maar als we dit doortrekken naar alle pedagogisch medewerkers in de kinderopvangsector dan gaat het om een substantiële groep van 1500 à 2000 pedagogisch medewerkers die op 1 januari 2025 naar verwachting niet langer kwalificeren voor hun beroep.¹⁰ Meerdere gesprekspartners en enquêteerrespondenten vragen om een uitzonderingsregeling voor deze groep medewerkers op de taaleis IKK, bijvoorbeeld of basis van werkervaring en/of bewezen inzet om te voldoen aan de taaleis IKK.

“Ik heb wel eens gelezen dat je een medewerker niet zomaar kan ontslaan vanwege de taaleis IKK.” - Directeur kinderopvangorganisatie

Onder kinderopvangorganisaties is er behoefte aan een duidelijk plan van aanpak voor deze groep medewerkers die naar verwachting niet tijdig zal voldoen. Deels speelt er ongeloof dat medewerkers met jaren ervaring daadwerkelijk uit dienst moeten treden, mede gezien de huidige arbeidskrachte in de sector. In theorie kan een medewerker als groepshulp aan de slag, maar deze functie doet vaak geen recht aan de ervaring van een pedagogisch medewerker. Daarbij is er onduidelijkheid over het wettelijke kader. Is ontslag überhaupt mogelijk als de taaleis IKK niet als vereiste in

¹⁰ In het 3^e kwartaal van 2022 werkten er 117.900 pedagogisch medewerkers in Nederland. Bron: CBS.

het contract van de medewerker staat? In de interviews gaven meerdere kinderopvangorganisaties daarom aan dat zij behoefte hebben aan duidelijkheid en een uniforme aanpak vanuit de Rijksoverheid.

3.2 Roc's en studenten

3.2.1 De slagingspercentages voor de taaleis IKK zijn hoog

Het **overgrote deel** van studenten **slaagt** voor de taaleis IKK, op zowel mbo-3 (95%) als mbo-4 (85%). In dat laatste percentage (mbo-4) zit één uitbijter. Hier gaat het om een roc met een grote groep leerlingen die tot op heden allemaal één poging hebben gedaan op het centraal examen en zijn gezakt. Zonder deze uitbijter is 92% van de getoetste studenten op het mbo-4 geslaagd voor de taaleis IKK in 2022/2023. Een overzicht staat in

figuur 4.

Tussen de 88% (mbo-4) en 90% (mbo-3) van de studenten slaagt in één keer voor de deelvaardigheden Spreken en Gesprekken voeren. Voor de deelvaardigheid Luisteren ligt dat percentage een stukje lager (zie

figuur 4). Dit komt overeen met het beeld vanuit kinderopvangorganisaties en examenleveranciers: de deelvaardigheid **Luisteren** is het **meest ingewikkeld** om te halen.

Voor 4 - 5% van de studenten vormt de **taaleis IKK het laatste obstakel** in het afronden van hun opleiding. Zij voldeden in het studiejaar 2022/2023 wel aan de generieke diploma-eisen, maar niet aan de taaleis IKK. Als we dit extrapoleren naar het landelijke aantal getoetste studenten per jaar, dan **halen circa 200 à 350 studenten per jaar de taaleis IKK niet, terwijl ze wel voldoen aan de generieke slaag-/zakregeling**. Voor veel van hen resulteert dit in studievertraging. De groep die de opleiding verlaat zonder diploma valt hier ook onder (zie paragraaf 3.2.3).

Figuur 4. Cijfermatige stand van zaken bij roc's op basis van de enquête. Cijfers hebben betrekking op het studiejaar 2022/2023 (* Zonder uitbijter: 92%)

Uit de cijfers in figuur 4 volgt dat op het mbo-3 1% van de getoetste studenten de taaleis IKK niet haalt en ook niet voldeed aan de generieke slaag-/zakregeling. Op het mbo-4 is dit 10%.¹¹

3.2.2 *Het verschil tussen mbo-3 en mbo-4 lijkt klein, maar volgens de sector ligt het knelpunt vooral op het mbo-3*

Een enigszins **verrassend resultaat** is dat, onder onze respondenten, studenten op het mbo-3 beter scoren dan studenten op het mbo-4. Dit resultaat is verrassend omdat uit gesprekken met docenten blijkt de taaleis IKK *juist* op het mbo-3 een knelpunt vormt, doordat het startniveau van de student hier vaker op 2F ligt en omdat het taalniveau binnen de gehele opleiding (buiten het vak Nederlands) in principe op 2F ligt. Uit het onderzoek komt geen eenduidige verklaring naar voren voor dit verschil tussen de enquêteresultaten en geluiden uit de sector. Uit interviews met docenten komen wel twee mogelijke verklaringen naar voren waarom het verschil tussen mbo-4 en mbo-3 wellicht *kleiner* is dan verwacht:

- a. Studenten op mbo-4 worden veelal getoetst via het centraal examen. Hieruit volgt één cijfer voor de deeltaalvaardigheden **Lezen en Luisteren**. Om te taaleis IKK te halen via het centraal examen, moet er dus voor deze onderdelen gezamenlijk minimaal een 5.0 worden gehaald. Uit interviews met docenten en studenten blijkt dat (begrijpend) Lezen voor veel studenten de lastigste deeltaalvaardigheid is. Ook blijkt dat de alternatieve route van generiek toetsen via het centraal examen en Luisteren apart toetsen via een instellingsexamen vaker wordt ingezet voor studenten op het mbo-3 (de 'winst' is hier groter, omdat het centraal examen dan gemaakt kan worden op niveau 2F);
- b. Roc's geven aan dat het niveauverschil tussen mbo-3 en mbo-4 in het algemeen is afgenomen door de **Wet vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht tot het mbo**. Door deze wet kunnen nu meer studenten die eerder niet voldeden aan de toelatingseisen op basis van hun opleidingsachtergrond doorstromen naar het mbo-4.

“3F is te hoog gegrepen voor mbo-3-studenten” - Roc in enquête

3.2.3 *De taaleis IKK leidt in beperkte mate tot meer uitstroom en minder instroom van studenten*

Een belangrijke **kanttekening** bij bovenstaande cijfers is dat het hier gaat om studenten die in het jaar 2022/2023 zijn *getoetst* op de taaleis IKK. De groep studenten voor wie de taaleis IKK een reden vormt voor het vroegtijdig verlaten of die überhaupt niet beginnen aan de opleiding zien we niet terug in deze cijfers. Wij hebben roc's daarom gevraagd een beeld te schetsen van deze groep.

De taaleis IKK zorgt volgens roc's voor een **beperkte mate van uitstroom** uit de opleidingen tot pedagogisch medewerker. Onder alle roc's in de enquête gaat het in totaal om 19 studenten die de opleiding zonder diploma hebben verlaten en 45 studenten die vroegtijdig met de opleiding zijn gestopt vanwege de taaleis IKK. Ten opzichte van alle getoetste studenten op roc's die hebben deelgenomen aan de enquête gaat dit bij vertrek zonder diploma om 1,5% van de studenten. Extrapoleren we dit naar het landelijk aantal getoetste studenten per jaar, dan gaat het om **circa 75 à 150 studenten die de opleiding jaarlijks zonder diploma verlaten omdat zij niet voldoen aan de taaleis IKK terwijl zij wel voldoen aan de generieke slaag-/zakregeling**.

Om uitstroom als een percentage uit te drukken, moeten we weten hoeveel studenten er in totaal ingeschreven staan bij respondenten voor de opleidingen tot pedagogisch medewerker. Deze cijfers zijn echter niet beschikbaar. In tabel 3 zijn de cijfers uitgesplitst naar opleidingsniveau.

¹¹ Eén respondent heeft niet aangegeven hoeveel gezakte studenten *wel* voldeden aan de generieke slaag-/zakregeling. Door dit verschil in het aantal observaties, moeten de percentages geslaagden en niet-geslaagden (4-5%) met enige voorzichtigheid met elkaar worden vergeleken.

	Zonder diploma vertrokken (voldoet niet aan taaleis IKK, wel aan generieke slaag-/zakregeling)		Uitstroom (vertrek vanwege verwachting taaleis IKK niet te halen)
Mbo-3	9	1,7%	25
Mbo-4	10	1,5%	20

Tabel 3. Uitstroom studenten vanwege de taaleis IKK in het studiejaar 2022/2023. Percentages zijn berekend ten opzichte van het totaal aantal getoetste studenten in de enquête

Verder geven 6 van de 11 roc's aan dat de taaleis IKK leidt tot een **verminderde instroom** van studenten op de mbo-3 opleiding¹² (3 roc's geven aan hier geen zicht op te hebben). De mate van verminderde instroom is **lastig te kwantificeren** voor roc's. Zij komen tot dit beeld op basis van gesprekken met potentiële studenten tijdens open dagen en adviesmomenten. Ook geeft een roc aan dat veel studenten vanaf de opleiding helpende zorg en welzijn (niveau mbo-2) graag zouden doorstromen naar de opleiding pedagogisch medewerker, maar dat de taaleis IKK voor hen niet haalbaar is.

3.2.4 Roc's bieden extra ondersteuning aan studenten die dat nodig hebben

De vorm en mate van extra ondersteuning voor het vak Nederlands verschillen tussen roc's. We blijkt uit de enquête en interviews met docenten dat elk roc wel een vorm van extra ondersteuning aanbiedt. Vaak gaat dit om extra lessen, in groepsverband of individueel. Alle docenten die wij spraken zijn tevreden over de mate van ondersteuning die hun roc biedt aan studenten die moeite hebben met de taaleis IKK.

Figuur 5. Aantal roc's in de enquête die extra lessen aanbieden

3.2.5 Aanpak verschilt tussen roc's

De wijze van implementatie verschilt op meerdere punten tussen roc's. Op basis van dit onderzoek kunnen wij geen uitspraak doen over 'best practices'. We brengen hieronder twee verschillen in aanpak en de afwegingen daarbij in kaart. Ten eerste bieden roc's **verschillende trajecten aan voor mbo-3** studenten. We zijn drie smaken tegengekomen: (1) mbo-3 studenten ronden het hele vak Nederlands af op niveau 3F, (2) mbo-3 studenten ronden alleen de deelvaardigheden van de taaleis IKK af op niveau 3F en het centraal examen op 2F en (3) op basis van het taalniveau van de student volgt hij/zij traject (1) of (2). De voordelen van traject (1) zijn administratieve duidelijkheid en de mogelijkheid om door te stromen naar een mbo-4-opleiding. Traject (2) is gunstig voor studenten die relatief veel moeite hebben met het vak Nederlands: zij kunnen de deelvaardigheden Lezen en Schrijven dan afronden op niveau 2F via het centraal examen.

¹² 5 roc's geven aan deze verminderde instroom ook te zien op de mbo-4-opleiding

Daarnaast maakt niet elk roc (even vaak) gebruik van instellingsexamens voor de deelvaardigheid Luisteren. Volgens docenten en studenten kan het instellingsexamen, ten opzichte van het centraal examen, bevorderlijk zijn voor de slagingskans van een student. Dit blijkt ook uit de eerder genoemde slagingspercentages (

figuur 4).¹³ De oorzaken hiervoor zijn (1) de beroepsgerichte inhoud van het examen, (2) de afwezigheid van het onderdeel Lezen en (3) de kortere duur van het examen (door de afwezigheid van het onderdeel Lezen). Toch zet niet elk roc het instellingsexamen (even vaak) in voor studenten die herhaaldelijk zakken voor de deelvaardigheid Luisteren. In gesprekken met docenten komt naar voren dat het prijskaartje van deze examineringsmethode meespeelt in die afweging.

¹³ Een kanttekening bij de vergelijking van resultaten op het centraal examen en instellingsexamen is dat de meeste studenten ten minste één keer het centraal examen afleggen voordat zij een instellingsexamen maken (10/11 roc's geven dit aan in de enquête). Het hogere slagingspercentage op het instellingsexamen komt dus vermoedelijk deels door meer oefening.

4 Bevorderende en belemmerende factoren bij de implementatie

Dit hoofdstuk gaat in op de bevorderende en belemmerende factoren bij de implementatie van de taaleis IKK, zowel binnen de kinderopvangsector als in het mbo. We kijken naar organisatiefactoren, individuele factoren en toetsfactoren. In hoofdstuk 5 vertalen we deze bevindingen naar conclusies en aanbevelingen.

4.1 Kinderopvangorganisaties

4.1.1 *Het nemen van gedeelde verantwoordelijkheid tussen werknemer en werkgever werkt*

In hoofdstuk 3 zagen we dat het merendeel van de kinderopvangorganisaties ondersteuning biedt aan medewerkers, maar dat tegelijk een fors aantal dit (nog) niet doet (figuur 3). In de interviews komt naar voren dat de meeste kinderopvangorganisaties eerst een nulmeting van het taalniveau doen bij de medewerker om vervolgens te bepalen of en hoeveel ondersteuning noodzakelijk is. In sommige gevallen wordt die nulmeting simpelweg gedaan door het maken van een taaltoets, waardoor een deel van de medewerkers onmiddellijk voldoet aan de taaleis IKK. Een examenleverancier vertelt dat zij deze twee wegen aanbieden: met of zonder toetspoging beginnen. Van de pedagogisch medewerkers die wij spraken, geven er drie aan dat zij vanuit hun werkgever geen training of opleiding krijgen aangeboden. In dat geval bestaat de voorbereiding uit het maken van online oefenmateriaal.

“Als werkgever ondersteunen wij de werknemer. Maar maak gewoon eerst eens die toets. Als dat niet lukt, bieden wij ondersteuning aan. Daarmee wordt het niet stressvol voor de medewerker .” - Directeur kinderopvangorganisatie

Uit interviews met zowel pedagogisch medewerkers als kinderopvangorganisaties blijkt dat training als voorbereiding op een taaltoets niet alleen bevorderlijk is voor de kennis maar ook de gemoedsrust van de medewerker. Pedagogisch medewerkers geven aan dat de taaleis IKK (in verschillende gradaties) zorgt voor stress. De werkgever die training faciliteert en benadrukt dat zij deze uitdaging samen met de medewerker aangaat, neemt onrust bij de medewerker weg. Om de ervaren stress te temperen, is het **tijdig beginnen** met toetsing en ondersteuning wenselijk. Pedagogisch medewerkers die geen training ontvingen, gaven aan zich in het diepe gegooid te voelen en bij het online oefenmateriaal de toelichting te missen *waarom* ze bepaalde vragen fout hadden beantwoord.

4.1.2 *Taalachtergrond, leeftijd en faalangst spelen een belangrijke rol*

De persoonlijke kenmerken die het vaakst genoemd worden als belemmerend voor het voldoen aan de taaleis door pedagogisch medewerkers zijn taalachtergrond, leeftijd en faalangst. In de enquête worden digitale vaardigheid en dyslexie ook vaak benoemd. In de interviews kwamen deze factoren minder prominent naar voren. Een overzicht van alle belemmerende persoonlijke kenmerken die genoemd worden in de enquête staat in figuur 6. Sommige respondenten haken hier ook in op toetsinhoud, zoals vervoegen en lidwoorden.

Figuur 6. Wordwolk op basis van de belemmerende persoonlijke kenmerken die kinderopvangorganisaties benoemen in de enquête. Hoe groter het woord, hoe vaker dit kenmerk is benoemd

Niet geheel onverwacht is ook de taalachtergrond van de pedagogisch medewerker van invloed op hun taaleis IKK-traject. Kinderopvangorganisaties zien dat medewerkers voor wie Nederlands niet de moedertaal is vaker moeite hebben met de toetsen; veelal hebben zij een migratieachtergrond. Voor hen vormen de deelvaardigheden Spreken en Gesprekken voeren ook vaker een struikelblok, terwijl Nederlandstalige pedagogisch medewerkers hier zelden moeite ervaren. Dat deze groep vaak struikelt over de taaleis IKK is volgens sommige kinderopvangorganisaties een “spijtige realiteit”, omdat velen van hen uitstekende pedagogisch medewerkers zijn. Ook belemmert de taaleis IKK de aanwas van potentieel nieuw personeel, zoals Oekraïense pedagogisch medewerkers of statushouders die een inburgeringsexamen op niveau A2 of B1 (onder 3F) hebben afgerond. De meerwaarde van pedagogisch medewerkers met een rijke taalachtergrond wordt eveneens benadrukt, bijvoorbeeld als het gaat om de communicatie met ouders met een niet-Nederlandse taalachtergrond. Wat in ieder geval duidelijk is, is dat deze groep pedagogisch medewerkers meer aandacht en begeleiding nodig heeft om te voldoen aan de taaleis IKK.

“Wij proberen de spanning zo veel mogelijk weg te nemen door te helpen met inloggen, een fijne toetsruimte te faciliteren en een collega stand-by te hebben voor ondersteuning.” - Beleidsmedewerker kinderopvangorganisatie

Voor oudere medewerkers kan de leeftijd belemmerend werken in hun taaleis IKK-traject. Voor velen van hen zijn de schoolbanken een hele tijd geleden. Zij hebben tijd nodig om weer te wennen aan toetsing. Daarbij komt in de interviews met kinderopvangorganisaties naar voren dat onder oudere medewerkers vaker weerstand tegen de taaleis voorkomt. Na tientallen jaren werkzaam te zijn geweest in de sector valt de taaleis IKK soms rauw op hun dak en heerst er onbegrip over het feit dat zij na al die tijd moeten ‘bewijzen’ gekwalificeerd te zijn voor hun vak. Tot slot correleert de digitale vaardigheid van medewerkers ook met leeftijd. In de enquête komt meermaals naar voren dat de digitale vorm van zowel het oefenmateriaal als de toets voor medewerkers een belemmering kan vormen.

Boven op het feit dat medewerkers op leeftijd gemiddeld meer moeite hebben met de taaleis IKK, benadrukken een aantal kinderopvangorganisaties dat de (resterende) baten van het taaleis traject laag zijn als de medewerker dicht tegen de pensioenleeftijd aan zit. Om deze reden vraagt een aantal gesprekspartners zich af of er niet een vrijstelling moet komen voor deze medewerkers.

“Ik begon mij onzeker te voelen op de groep. Het idee van ‘straks raak ik mijn baan kwijt’ zorgde voor faalangst waar ik wakker van lag.” - Pedagogisch medewerker

De derde belemmerende factor die vaak wordt genoemd door kinderopvangorganisaties is **faalangst**. Twee organisaties die wij spraken gaven aan aparte faalangst-/examenstress-ondersteuning te bieden aan pedagogisch medewerkers. Uit gesprekken met pedagogisch medewerkers komt naar voren dat ervaren faalangst wordt versterkt door een gebrek aan ondersteuning vanuit de werkgever, de gedachte aan baanverlies en het taalgebruik rondom het traject. In relatie tot dat laatste punt geeft een pedagogisch medewerker aan dat termen als ‘eis’ en ‘examen’ werken als een *trigger* voor haar faalangst. Een examenleverancier geeft aan dat pedagogisch medewerkers met faalangst extra tijd kunnen krijgen als een manager dit aangeeft.

4.1.3 De pedagogisch medewerker is druk bezig met de toets, maar niet zozeer met de taalontwikkeling

We vroegen pedagogisch medewerkers of zij een verschil in taalniveau en/of taalgebruik bemerken na het voorbereiden op en slagen voor een taaltoets; bij zichzelf dan wel bij collega's. Opvallend is dat zes van de acht gesprekspartners aangeven dat zij geen verschil bemerken in taalniveau bij zichzelf en collega's. De andere twee gesprekspartners geven aan lichte veranderingen te zien, bijvoorbeeld in het juiste gebruik van lidwoorden. De taaltoetsen worden veelal gezien als een vereiste horde, maar het onderwerp van taalniveau of taalontwikkeling leeft niet op de werkvloer. Volgens de pedagogisch medewerkers die we hebben gesproken vertaalt de taaltoets zich daardoor zelden naar een verandering in het dagelijkse taalgebruik van pedagogisch medewerkers.

Een hr-manager van een kinderopvangorganisatie merkt eveneens op dat het streven naar een hoger taalniveau van pedagogisch medewerkers wordt teruggebracht naar één toetsmoment. Om het taalniveau van medewerkers daadwerkelijk te verbeteren is tussentijdse opfrissing volgens haar van belang.

“Ik zou er voor pleiten om taalontwikkeling terug te laten komen in de ontwikkelcyclus. We zien nu geen relatie tussen het functioneren van de medewerker en het wel of niet slagen voor die ene toets” - Hr-manager kinderopvangorganisatie

4.1.4 De deelvaardigheid Luisteren kan toegankelijker worden gemaakt door de wijze van toetsen

De wijze van toetsen bij de deelvaardigheden Spreken en Gesprekken voeren wordt door pedagogisch medewerkers als prettig ervaren. Bij de manier van toetsen bij het onderdeel Luisteren worden wel kanttekeningen geplaatst. Pedagogisch medewerkers geven aan dat zij geholpen zijn met **meer tijd** voor de toets en een **beroepsgerichte inhoud**. Een examenleverancier geeft aan het aantal vragen iets te hebben verminderd na geluiden van kandidaten en dat de gemiddelde resultaten hierdoor zijn verbeterd. Een andere examenleverancier geeft aan niet gehandeld te hebben naar geluiden over de moeilijkheidsgraad van het examen. Volgens hem is het taalniveau van mbo-3-studenten het probleem en niet de moeilijkheidsgraad van de toets.

Tot slot geeft een pedagogisch medewerker aan dat het hielp dat zij de toets op locatie met pen en papier mocht maken. Een examenleverancier die wij spraken gaf ook aan dat het maken van een toets met pen en papier (in plaats van digitaal) gemiddeld genomen bijdraagt aan de slagingskans van de kandidaat, ongeacht de leeftijd.

4.2 Roc's

4.2.1 De geboden extra ondersteuning is van grote waarde voor studenten die moeite hebben met de taaleis

Zoals beschreven in hoofdstuk 3 biedt bijna ieder roc wel een vorm van extra ondersteuning aan studenten die moeite hebben met de taaleis IKK, vaak in de vorm van **extra lestijd**. Uit gesprekken met docenten en studenten blijkt dat die ondersteuning heel waardevol is, zeker als het gaat om 1-op-1 begeleiding. Dan kan er langer stilgestaan worden bij vragen van een oefentoets om te komen tot een dieper taalbegrip. Tegelijkertijd is individuele ondersteuning tijdrovend voor een roc en dus kostbaar. Een taaldocent gaf aan meer aandacht te kunnen geven aan studenten die moeite hebben met het vak, door voor de 'hoogvliegers' in de klas de aanwezigheidsplicht soms los te laten.

Roc's geven aan dat het organiseren van extra ondersteuning vooral een uitdaging is voor **BBL-studenten**, aangezien zij minder tijd doorbrengen op school. Een BBL-student die wij spraken gaf aan dat zij nu een stagedag mag gebruiken om naar de ondersteuningsklas op het roc te gaan, maar die ruimte bestaat niet voor iedere student. Daarnaast ontvangen roc's voor BBL-studenten een lagere financiële vergoeding, waardoor de financiële ruimte voor extra ondersteuning beperkter is.

"Ik heb voor een BOL-opleiding gekozen vanwege de taaleis IKK. Daar is meer ruimte en tijd voor ondersteuning." - Student pedagogisch medewerker (mbo-3)

De meeste roc's proberen al zo vroeg mogelijk in de opleiding te **signaleren** of de taaleis IKK naar verwachting een obstakel gaat vormen voor een student. Tijdens de intake met de nieuwe studenten wordt bijvoorbeeld al gesproken over de taaleis en hoe intensief het mogelijk kan zijn voor de student om het vak Nederlands te behalen. Vroeg signaleren dient twee doelen. Allereerst kan er hierdoor al vroeg in de opleiding aandacht zijn voor het taalniveau van de student. Een roc dat we spraken biedt pas extra ondersteuning als de student twee keer is gezakt. Maar deze nulmeting kan ook reden zijn tot een openhartig gesprek met de student over hun kans van slagen gezien de taaleis IKK. Een roc geeft aan dat een student voor wie de taaleis IKK naar verwachting onhaalbaar is beter kan stoppen binnen de eerste maand van de studie, want dan bouwt hij/zij geen studieschuld op.

4.2.2 Docenten onderschrijven het belang van taalniveau, maar vinden de taaleis IKK niet altijd uitlegbaar

Docenten onderschrijven het belang van een goed taalniveau van pedagogisch medewerkers en daarmee ook de aandacht die de overheid hieraan besteedt. Er zijn echter aspecten van de taaleis IKK die docenten soms moeilijk uitlegbaar vinden richting studenten: de **deelvaardigheid Luisteren** en het feit dat de taaleis niet geldt voor bijvoorbeeld de opleiding tot onderwijsassistent of doktersassistent. Twee docenten die wij spraken, twijfelen aan het belang dat een pedagogisch medewerker de **deelvaardigheid Luisteren** op niveau 3F beheerst. Volgens hen worden met Spreken en Gesprekken voeren de vaardigheden getoetst die essentieel zijn voor het werk, namelijk in de communicatie met kinderen en ouders. Als de deelvaardigheid Luisteren onderdeel blijft van de taaleis IKK, hebben zij behoefte aan meer toelichting vanuit het ministerie over het belang van deze vaardigheid.

"Ik vind het lastig om uit te leggen waarom een onderwijsassistent geen 3F nodig heeft, maar een pedagogisch medewerker wel." - Docent Nederlands

Vier geïnterviewde docenten spreken hun verwondering uit over het feit dat de taaleis IKK niet geldt binnen de **opleiding tot onderwijsassistent**. Zij vinden het taalniveau van een onderwijsassistent die voor de klas staat net zo belangrijk als het taalniveau van een pedagogisch medewerker. Studenten op de opleiding tot onderwijsassistent ronden het vak

Nederlands weliswaar generiek af op niveau 3F, maar er zijn geen verhoogde slaageisen zoals die onder de taaleis IKK. Deze docenten stellen voor om tussen deze opleidingen één lijn aan te houden, of het verschil in benaderingswijze meer te onderbouwen.

Tot slot vragen meerdere docenten zich af of de taaleis IKK niet **te veel vraagt** van studenten op **mbo-3**. Het verschil tussen mbo-3 en mbo-4 zit onder andere in het taalniveau van de student bij aanvang van de opleiding. Enkele docenten geven aan dat de taaleis IKK hiermee geen rekening houdt. Dat leidt ertoe dat sommige studenten op mbo-3 boven hun niveau moeten presteren, maar er uiteindelijk nog steeds 'slechts' een mbo-3-diploma aan overhouden.

4.2.3 *Vooraf taalachtergrond vormt voor studenten een belemmering, maar de motivatie is groot*

Uit de enquête blijkt dat taalachtergrond het vaakst een belemmering vormt voor de studenten. Ook vier geïnterviewde docenten geven aan dat voornamelijk studenten met een **andere taalachtergrond** (NT2) moeite hebben met de taaleis IKK. In gesprekken met de MBO Raad is meermaals benoemd dat het van behulp zou zijn voor deze groep studenten als zij een certificaat van het staatsexamen NT2 (op B2 niveau) konden inbrengen binnen het mbo als bewijsstuk voor de gestelde eisen voor het vak Nederlands (generiek en de taaleis IKK).

Faalangst wordt ook een aantal keer aangehaald door docenten en roc's als een belemmering voor studenten. In interviews met studenten is merkbaar dat het herhaaldelijk zakken voor een deelvaardigheid de motivatie en het zelfvertrouwen aantast. Tegelijk valt op dat het doorzettingsvermogen hoog is. Bij een taalachterstand, faalangst of herhaaldelijk zakken is volharden de norm, ook volgens docenten. Studenten kiezen vaak bewust en met passie voor dit vak. Een taaleis vormt daardoor niet snel een reden tot koerswijziging. De overstap naar een opleiding zonder de taaleis, bijvoorbeeld de opleiding tot onderwijsassistent, zien de docenten die wij spraken niet vaak.

“Aan het begin van de opleiding heeft de school het al met mij gehad over mijn taalniveau. Toen zorgde de taaleis IKK wel voor twijfel, maar ik ben blij dat ik ben doorggegaan” - Student pedagogisch medewerker (mbo-3)

4.2.4 *Ook roc's en studenten benadrukken de waarde van een beroepsgericht examen Luisteren*

Net als pedagogisch medewerkers geven docenten en studenten aan dat een **beroepsgerichte inhoud en context** bij de luistertoets bevorderlijk is voor het toetsresultaat. Voor veel instellingsexamens is beroepsgerichte inhoud inmiddels de norm. Het centraal examen is generiek en daarmee niet beroepsgericht.

Twee taaldocenten geven aan dat de vraagstelling bij een luistertoets soms abstract is voor studenten. Een deel van de uitdaging zit daardoor in het achterhalen wat er precies met de vraag wordt bedoeld; een vaardigheid die volgens deze docenten eerder raakt aan **begrijpend lezen** dan aan luisteren. Een mogelijke oplossing die hiervoor wordt aangedragen door een docent is het mondeling afnemen van de toets voor deelvaardigheid Luisteren.

Een examenleverancier geeft aan dat er in het begin veelal werd geroepen dat de examens 'te moeilijk' waren. Hier is toen ook met de MBO Raad over gesproken. Uiteindelijk hebben deze geluiden niet geleid tot een aanpassing van de examens. Het probleem ligt volgens deze examenleverancier bij het taalniveau van mbo-3-studenten en niet bij het examen.

5 Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk formuleren we onze conclusies en aanbevelingen voor dit onderzoek naar de implementatie van de taaleis IKK, gebaseerd op alle informatie die we voor dit onderzoek hebben verzameld. In de voorgaande hoofdstukken hebben we hier uitgebreid verslag van gedaan. We benadrukken dat het een onderzoek betreft naar de implementatie van de taaleis, en niet naar inhoudelijke nut en noodzaak van de taaleis zelf.

5.1 Conclusies: stand van zaken implementatie taaleis IKK

5.1.1 *Kinderopvangorganisaties zijn goed op weg, maar er moet nog een slag worden gemaakt*

Op basis van de enquête onder kinderopvangorganisaties concluderen we dat op dit moment (najaar 2023) 79% van de pedagogisch medewerkers voldoet aan de taaleis IKK, 16% nog niet voldoet en dat van 5% van de medewerkers nog onbekend is of zij voldoen. Een groot deel (80%) van de medewerkers die nog niet voldoet is nog niet begonnen met toetsen. **Kinderopvangorganisaties en pedagogisch medewerkers zijn dus goed op weg, maar er is ook een relatief grote groep die nog niet met de taaleis bezig is.** Deze groep moet tot aan 1 januari 2025 nog een slag maken. De resterende groep medewerkers die niet voldoet wordt steeds kleiner, maar bestaat naar verwachting uit medewerkers die relatief meer moeite hebben met het voldoen aan de taaleis. 46% van de geënquêteerde kinderopvangorganisaties verwacht dat zij op 1 januari 2025 nog medewerkers hebben die niet voldoen aan de taaleis. In totaal is de verwachting van deze respondenten dat (gemiddeld) circa 1,6% van de medewerkers op dat moment nog niet voldoet. Dat lijkt wellicht relatief weinig, maar is in absolute aantallen een substantiële groep van 1500 à 2000 pedagogisch medewerkers.

Uit het onderzoek komt naar voren dat werkgever én werknemer er baat bij hebben als het voldoen aan de taaleis gezien wordt als een **gedeelde verantwoordelijkheid** en niet (alleen) als een verantwoordelijkheid van de werknemer wordt gezien. Medewerkers die begeleid worden, zitten in het algemeen meer ontspannen in het proces. In die zin is het opvallend dat op dit moment slechts 59% van de bevroegde kinderopvangorganisaties een vorm van ondersteuning biedt aan medewerkers om te voldoen aan de taaleis, en dat 15% ook in de toekomst niet van plan is ondersteuning te bieden. Een belangrijke nuance is dat dit vooral kleinere kinderopvangorganisaties betreft, waardoor het in de enquête om 3,5% van de pedagogisch medewerker gaat die geen ondersteuning van hun werkgever krijgen en hier ook niet op kunnen rekenen.

5.1.2 *Overgroot deel van de studenten slaagt voor de taaleis IKK, maar taaleis vormt voor 4-5% een struikelblok*

Op niveau mbo-3 slaagt 95% van de getoetste studenten voor de taaleis IKK, 4% heeft het (nog) niet gehaald en voldeed wel aan de generieke slaag-/zakregeling. Op niveau mbo-4 slaagt 85% van de studenten voor de taaleis IKK en heeft 5% het niet gehaald terwijl wel werd voldaan aan de generieke slaag-/zakregeling. Opvallend is dat deze 5% hoger ligt dan op mbo-3: op mbo-3 wordt bij de overige vakken (buiten taal) immers lesgegeven op niveau 2F, en bij mbo-4 bij alle vakken op niveau 3F. Mogelijk ligt het percentage niet-geslaagden bij mbo-4 hoger, omdat studenten hier ook de deelvaardigheid Lezen op 3F moeten afronden voor de generieke slaag-/zakregeling.

We concluderen dat het **overgrote deel van de studenten op beide opleidingsniveaus slaagt voor de taaleis IKK**, maar dat de taaleis voor een minderheid van 4-5% van de studenten een struikelblok is. Omgerekend gaat dit jaarlijks om circa 200 à 350 studenten op de opleidingen tot pedagogisch medewerker. Naar schatting verlaten hiervan ongeveer 75 à 125 studenten de opleiding zonder diploma terwijl ze wel aan de generieke slaag-/zakeisen voldoen. Andere studenten voor wie de taaleis een struikelblok is, lopen studievertraging op. De roc's geven in het onderzoek aan dat een kleine groep studenten uitstroomt vanwege de verwachting niet te kunnen voldoen aan de taaleis. De overige studenten die nog niet voldoen aan de taaleis lopen studievertraging op. Van de 11 aan het onderzoek deelnemende

roc's geven 6 aan dat er sprake is van verminderde instroom van studenten op mbo-3 als gevolg van de taaleis IKK. Vijf roc's geven dat aan voor mbo-4. De roc's kunnen dit niet nader in cijfers uitdrukken.

Zeven van de elf roc's geven aan dat zij extra taallessen aanbieden aan studenten in groepsverband (gemiddeld één uur per week) en negen van de elf roc's bieden extra individuele taallessen aan (gemiddeld 1,5 uur per week), bijvoorbeeld in de vorm van inlooplessen. De algemene teneur onder roc's is dat dit extra aanbod nodig is om een zo groot mogelijke groep studenten te laten slagen voor de taaleis.

5.2 Conclusies: belemmerende en bevorderende factoren bij implementatie van de taaleis IKK

5.2.1 Leeftijd, faalangst en taalachtergrond zijn grootste belemmeringen voor pedagogisch medewerkers en studenten

Uit het onderzoek komt naar voren dat voor pedagogisch medewerkers hun **taalachtergrond** (Nederlands niet als moedertaal), **faalangst** en **leeftijd** obstakels zijn bij het voldoen aan de taaleis. In de gesprekken kwam naar voren dat oudere medewerkers, die hun opleiding al geruime tijd geleden hebben afgerond, relatief vaak opzien tegen het toetsmoment.

Bij studenten spelen de **taalachtergrond** en **faalangst** ook een rol. Daarnaast lijdt bij een deel van de studenten hun **motivatie** en **zelfvertrouwen** onder de taaleis IKK. Vooral de deelvaardigheid Luisteren op 3F wordt door relatief veel studenten als ingewikkeld gezien. Er zijn weinig zorgen over de deelvaardigheden Spreken en Gesprekken voeren. Dat Luisteren het moeilijkste onderdeel is, blijkt ook uit gesprekken met examenleveranciers. De slagingspercentages voor Luisteren zijn hoger bij de instellingsexamens dan bij het centraal examen. Dat komt mede doordat bij de instellingsexamens voor Luisteren beroepsgericht wordt getoetst.

5.2.2 Beperkt draagvlak onder de taaleis IKK

We constateren dat het draagvlak onder de taaleis IKK bij betrokkenen beperkt is. Het **belang van taalontwikkeling** bij jonge kinderen in de kinderopvang wordt in algemene zin onderschreven. Het instrument 'taaleis IKK' om bij te dragen aan de taalontwikkeling van kinderen wordt door een aanzienlijk deel van de respondenten in het onderzoek echter niet gedragen. Hierbij speelt een aantal factoren een rol, zo blijkt uit de interviews:

- a. De taaleis IKK wordt door sommigen als **'te rigide'** gezien, zeker in de huidige tijd van krapte op de arbeidsmarkt en tekorten aan pedagogisch medewerkers in de sector;
- b. Sommige roc's vragen zich af of **mbo-3-studenten** niet **overvraagd** worden met het moeten voldoen aan de taaleis. Veel lessen op mbo-3-niveau, buiten de taallessen, worden niet op 3F-niveau gegeven, waardoor een discrepantie met de rest van de opleiding ontstaat. Ook vervaagt hierdoor het onderscheid tussen mbo-3 en mbo-4;
- c. Specifiek ten aanzien van de **deelvaardigheid Luisteren** op niveau 3F wordt opgemerkt dat luisteren vooral bij de baby- en peutergroepen nauwelijks aan de orde is. Veel respondenten begrijpen niet waarom deze deelvaardigheid onderdeel is van de taaleis IKK;
- d. Bij sommige respondenten leeft er een gevoel van **willekeur of inconsistentie**: waarom is er bijvoorbeeld geen vergelijkbare taaleis in de opleiding tot onderwijsassistent, aangezien taalontwikkeling in het onderwijs ook belangrijk is?

5.2.3 Taaleis vergt extra inspanning van kinderopvangorganisaties en roc's

Uit het onderzoek komt naar voren dat de taaleis **extra tijd en inspanningen** vergt van kinderopvangorganisaties en roc's. Kinderopvangorganisaties geven aan dat het soms complex is om te bepalen of een medewerker wel of niet voldoet aan de taaleis. Dit hangt samen met de veelheid aan manieren die gebruikt kunnen worden om aan te tonen dat iemand voldoet (zie hoofdstuk 2). Ook is de hiervoor benodigde informatie, zoals cijferlijsten van medewerkers, niet

altijd beschikbaar. Ook het afnemen van de taaltoetsen en het organiseren van trainingen voor medewerkers kosten kinderopvangorganisaties tijd en geld.

Voor roc's zitten de inspanningen in het aanbieden van extra groepslessen en individuele lessen aan studenten om hen voor te bereiden op de taaltoetsen. Roc's geven aan dat dit vooral lastig is voor studenten die een BBL-opleiding volgen, doordat deze studenten minder tijd op school doorbrengen. Ook ontvangen roc's voor BBL-studenten een lagere financiële vergoeding per student, waardoor er niet altijd voldoende (financiële) ruimte is voor extra begeleiding.

5.3 Aanbevelingen: Welke oplossingen voor geïdentificeerde knelpunten zijn voorhanden?

Wij sluiten onze rapportage af met een aantal aanbevelingen voor de betrokken partijen, die voortvloeien uit de conclusies die we in paragrafen 5.1 en 5.2 hebben geformuleerd. We maken hierbij een onderscheid in aanbevelingen ten aanzien van de taaleis IKK zelf en aanbevelingen gericht op *het proces* om studenten en pedagogisch medewerkers te laten voldoen aan de taaleis. Als algemene notie geven we mee dat eventuele aanpassingen rond de taaleis altijd met zorgvuldigheid en weloverwogen moeten worden doorgevoerd. (Grote) aanpassingen kunnen immers leiden tot **scheve gezichten** bij degenen die al inspanningen hebben verricht om aan de taaleis te voldoen. Hierbij speelt mee dat de Wet IKK stamt uit 2017, wat betekent dat de betrokken partijen en medewerkers zich al geruime tijd hebben kunnen voorbereiden op de taaleis IKK, zeker gezien het eerdere uitstel van de invoeringsdatum met twee jaar naar 1 januari 2025. Daarbij geeft een roc mee dat er gewaakt moet worden voor onduidelijkheid richting studenten bij het mogelijk gaan werken met differentiatie of uitzonderingsregelingen. We denken desalniettemin dat de hierna geformuleerde aanbevelingen positief bijdragen aan een succesvolle implementatie van de taaleis IKK in de kinderopvangsector en bij roc's. We benadrukken tot slot dat **tempo geboden** is bij het ten uitvoer brengen van deze aanbevelingen, want het laatste jaar voor inwerkingtreding van de taaleis gaat bijna in. Oftewel, begin nu!

5.3.1 Bied pedagogisch medewerkers en studenten voldoende ondersteuning om aan de taaleis te voldoen

Eerder hebben we het belang benadrukt van voldoende ondersteuning aan pedagogisch medewerkers en studenten om aan de taaleis te voldoen, omdat daarmee de slagingskans vergroot wordt, vooral bij degenen die moeite hebben met het taalniveau 3F. Voor **kinderopvangorganisaties** die hiermee nog niet zijn begonnen betekent dit:

- Begin nu met **screenen** van de eigen pedagogisch medewerkers, zodat snel duidelijk is wie waar nog aan moet voldoen en welke ondersteuning nodig is;
- Bied de **ondersteuning** (bijscholing, examentraining, inplannen van toetsen) waaraan pedagogisch medewerkers behoefte hebben;
- Praat open met pedagogisch medewerkers** over de taaleis en wat die precies betekent, om faalangst tegen te gaan. En straal uit dat het een **gedeelde verantwoordelijkheid** is van organisatie en medewerker. Dat verlaagt eventuele stress bij de medewerkers.

Voor **roc's** betekent dit het inzetten van **extra begeleiding** op het gebied van taal, via individuele begeleiding of groepslessen voor studenten. Een deel van de roc's doet dit al, maar nog niet allemaal. Daarbij is het ook van belang dat er ook voor studenten die een BBL-traject volgen en dus weinig tijd op school doorbrengen, voldoende tijd in het BBL-traject wordt ingebouwd voor taal. Ook verdient het aanbeveling om kritisch te kijken of een BBL-traject (in plaats van een BOL-traject) voor studenten die moeite hebben met taal het meest passend is.

Het is tot slot van belang dat **SZW** het bieden van de genoemde ondersteuning aan pedagogisch medewerkers en studenten stimuleert, in samenspraak met de betrokken branchevertegenwoordigers, de MBO Raad, de vakbonden en het ministerie van OCW. Het creëren van duidelijkheid speelt hier een belangrijke rol. Om organisaties uit de afwachende modus te krijgen helpt het om concreet te zijn over de gevolgen vanaf 1 januari 2025. Daarnaast kan gedacht worden aan het opstellen van een handleiding of stappenplan voor het efficiënt screenen van diploma's op de taaleis IKK. Tot slot is ook de vraag aan de orde of er knelpunten zijn in de (financiële) toerusting van kinderopvangorganisaties en roc's om deze ondersteuning over de volle breedte te kunnen bieden.

5.3.2 *Kijk kritisch naar de wijze van toetsing, specifiek voor het onderdeel Luisteren*

We hebben eerder een aantal knelpunten benoemd rondom de toetsen. Daaruit komen de volgende aanbevelingen voort die kunnen bijdragen aan hogere slagingskansen:

- a. Heroverweeg de **wijze van toetsen** voor de deelvaardigheid **Luisteren**, bijvoorbeeld door deze vaker mondeling af te nemen, waarbij de nadruk meer ligt op het luisteren en minder op lezen (van de toetsvragen). Twee examenleveranciers geven aan dat hiertoe al mogelijkheden bestaan;
- b. Maak waar mogelijk gebruik van het **beroepsgerichte instellingsexamen** voor de deelvaardigheid Luisteren, zodat de inhoudelijke context van de toetsvragen beter aansluit bij de belevingswereld en opleiding van studenten. Daarbij betekent dit voor studenten dat zij lager dan een 5.0 kunnen scoren voor het centraal examen Lezen/Luisteren of, voor mbo-3 studenten, dat zij het centraal examen op niveau 2F kunnen afronden;
- c. Zorg ervoor dat alle pedagogisch medewerkers die dat willen een **fysieke toets op papier** kunnen afleggen in plaats van een digitale toets. Door sommige examenleveranciers wordt deze mogelijkheid reeds aangeboden. Dit is bevorderlijk voor medewerkers met beperkte digitale vaardigheden;
- d. Maak vaker **gebruik** van de mogelijkheid voor studenten en pedagogisch medewerkers met een andere taalachtergrond (NT2) om **meer examentijd** te krijgen. Dit speelt in het bijzonder bij Luisteren, waar de ervaren tijdsdruk het grootst is.

5.3.3 *Communiceer (meer) over het belang van de taaleis en overweeg een vrijstelling voor medewerkers dicht tegen de pensioengerechtigde leeftijd aan*

Tot slot hebben we een aantal aanbevelingen die zich specifiek op **SZW** richten en meer over de taaleis zelf gaan (in plaats van over het proces om aan de taaleis te voldoen):

- a. Geef meer **toelichting over het directe belang** van het voldoen aan de taaleis IKK voor de **taalontwikkeling van jonge kinderen**, specifiek voor de deelvaardigheid Luisteren. Over Luisteren merken respondenten op dat dit vooral bij baby- en peutergroepen nauwelijks aan de orde is. Ook vragen respondenten zich af waarom taalniveau 3F bij bijvoorbeeld onderwijsassistenten niet vereist is en in de kinderopvang wel. We adviseren SZW de overwegingen hierachter nader toe te lichten en te onderbouwen;
- b. **Communiceer** (nogmaals) duidelijk aan kinderopvangorganisaties **wat er per 1 januari 2025 gebeurt als pedagogisch medewerkers niet aan taaleis voldoen**. In het onderzoek blijkt hier bij een deel van de respondenten onduidelijkheid over te bestaan. Welke mogelijkheden hebben kinderopvangorganisaties bijvoorbeeld nog om pedagogisch medewerkers in dienst te houden? En is ontslag überhaupt mogelijk als de taaleis IKK niet als vereiste in het contract van de medewerker staat?
- c. Overweeg een **differentiatiemethode** waarbij (bijvoorbeeld) op elke kinderopvanglocatie één pedagogisch medewerker aan het werk mag zijn die niet voldoet aan de taaleis IKK, om zo ruimte te creëren voor medewerkers die grote moeite hebben om aan de taaleis te voldoen;
- d. Overweeg een **vrijstelling voor de taaleis** in te stellen voor pedagogisch medewerkers die kort (bijvoorbeeld 2 tot 5 jaar) voor hun **pensioengerechtigde leeftijd** zitten, zodat voor deze groep de inspanningen om aan de taaleis te voldoen voldoende opwegen tegen het beoogde effect in het resterende deel van hun loopbaan. Hierop kan worden gecontroleerd door de GGD;
- e. Overweeg een **tijdelijke overgangsregeling** van bijvoorbeeld een half jaar voor pedagogisch medewerkers die aantoonbaar niet aan de taaleis kunnen voldoen vanwege **langdurige ziekte** of uitval door andere oorzaken, met duidelijke, door de GGD handhaafbare toetsingscriteria.

A. Overzicht gesprekspartners

Kenmerken gesprekspartners	
Management en beleid kinderopvang	
10 respondenten	
<u>Verdeling per aantal locaties:</u> 3 kinderopvangorganisaties met minder dan 10 locaties 2 kinderopvangorganisaties met 10-20 locaties 5 kinderopvangorganisaties met meer dan 20 locaties	
<u>Verdeling per aantal pedagogisch medewerkers:</u> 2 kinderopvangorganisaties met minder dan 40 pedagogisch medewerkers 1 kinderopvangorganisaties met 40 tot 80 pedagogisch medewerkers 7 kinderopvangorganisaties met meer dan 80 pedagogisch medewerkers	
<u>Verdeling per provincie:</u> 1 Friesland 1 Gelderland 1 Groningen 2 Limburg 1 meerdere provincies (NH, ZH, U, NB, G, Ov) 2 Noord-Holland 1 Noord-Brabant 1 Zeeland	
Pedagogisch medewerkers	
8 respondenten	
<u>Verdeling voldoet wel/niet aan taaleis IKK:</u> 7 voldoen door opleiding of taaltoets. 1 moest nog een herkansing maken voor Luisteren.	
<u>Verdeling per provincie:</u> 1 Flevoland 1 Friesland 1 Groningen 2 Limburg 2 Noord-Holland 1 Zeeland	
Docenten	
9 respondenten	
<u>Verdeling per provincie:</u> 1 Gelderland 1 Groningen 1 Noord-Brabant 1 Noord-Holland 2 Utrecht 1 Zeeland 1 Zuid-Holland	
Studenten	
6 respondenten	
<u>Verdeling per niveau:</u> 4 mbo-3 2 mbo-4	
<u>Verdeling per provincie:</u> 2 Gelderland 3 Utrecht 1 Zeeland	
Examenleveranciers	
3 respondenten	